

Президентимиз ташаббуси билан пойтахтимизда Адиллар хиёбони бунёд этилиб, у ерга ардекли шоир ва ғозувчилар, адабиётчиюслар хайкалари ўрнатилиши, бу хайрли иш замирини ҳалимимизни нафакат ушбу ижодкорлар асарлари билан яъндан таништириш, балки уларнинг хайти жамда фоилийдаги ибрат олиб яшашга ундашдек эзгу мақсад муддою ҳам мужассасидир.

Хиёбонда хайкални кўд ростлаган сиймолардан бирни шоира Зулфийдир. У ўзининг жизобини хайти, икоди ва жўёнин фасолигига билан ўзбек аёли тимсолига айланган.

Француза мутафақири П. Бомаршо-нинг "Табиият шеъри шундай дейди: ўзбекин чиқсан сўзим бўл, хадиссан оқсан бўл, аммо ишораси буломини шарн", деган мулокузапари бу-гунни кўндр ҳам ўз оҳиммийтим буркматган. Зеро, XX аср аёли, фикримизча, юнан илорки орқали замоне билан ҳаммодин, ҳам гўзал ва оқила, жасоратли, шунингдек, миллатни жонкунри бўлмагор даркор. Ўзбекистон динорида бўлсаид айлар кўйишиб яшаб ўтган, уларнинг эксанариги бу-гунни замонада қизларимиз учун намуна жисобланади.

Милитл фольклор, жадон арабибети ва мумтоз шаърият билан яхши танишини ҳамда уларни тафакорида ўйништириши орқали ёш Зулфин ўзига хос, бетакор ижодкор булуб-стичи. 1932 йили иш шенгендай тўлпами "Ҳайвонарларни" нашр этилганда, у эндигина ўн етига баҳорни қаршиштаган эди. Китобчанинг сўбобини муллалифи Насрулло Оқондий "занималекин" ёш умиде шовориши — Зулфин ўзбек қалори очиб олди, яхши байдоғишида даёв ҳадам шишлаган доёди, унинг муртоғи бар ишора бўлб станинни мурдомни ўй, албантин", деган баҳорнори йиллар оши ўз тасдиғини топди ва шонира XX аср ўзбек шаъримиз сенозони деб тан оғизди, доссан, мубозига ҳимоянган бўламиш. Зеро, у айлар номидан ўз замондошларининг руҳий бойлигини, интилини ҳамда қочинлигини дар хўрзанин бечас мурказаблиги ва эндиҳаторни билан ифодалай оғди.

Шубҳасин, Зулфия юқоса шотрий иштедорид соҳиби эди. Ўз икоди до-вомида 40 дан ортиқ шотрий тўлпамишини нашр этидиги. Шонравнинг кўплиб шеърлери ўнлаб хайкалар, жумладан, интило, француза, немис, франц, житон, араб ва башка тилларни таржими кўринниб, ўзбек адабийтининг дунёга таништига улан юсса қўши. Зулфия фоқат шонравини эмас, бол-

Барҳаёт Зулфия

Хосин ГАРДОЕВ сабаки сурʼат:

ки моҳир таржимон, публицист, нағис қўйнагар мулалифи. Тагор, Лермонтов ҳамда бошқи мадҳублар ҳақида ишмай мавралар ёзган олимни ҳамиди. Нодирабегон ижодини кунт билан ўрганир экан, ўтиши шисорлари ўз орзу-узворларини асарларида байв этган, деган куносага колади. "Аё, сен нақдад дилбар шоирсан... ёй, Нодира, Мадина, Уйлай оғизон шонравларига. Сизнинг алоҳидарига сизнинг овонлигига, умидорнинг алб юртни ўз асарлариди", деган ёзган эди Зулфин ўзигин "Азизга" макроянид.

Боларусь шоираси Эди Отношот "Зулфин ўзбек қалори очиб олди, яхши байдоғишида даёв ҳадам шишлаган доёди, унинг муртоғи бар ишора бўлб станинни мурдомни ўй, албантин", деб ёзганда нақдир ҳар эди. У милионларнинг кўйинси, ўзсан, оқида, мудаббатлар, вафод аёл, фоқат жамоат арбоби ҳамда буюк истидор соҳиби тимсолларини ўзиди мулласам этган шакс эквалигитини исботлай олди. Шонравнинг шоигиди Раҳима Шомансуриянинг "Ўтсозларни иштедор шундай буюк ўзимони, ундан баримиз ғаноёнлик, баримиз дасослик, баримиз жасорашин, баримиз спорчаликни, баримиз рост-ўйини, баримиз ҳамасини, баримиз фидодалини, баримиз мегадарбларни ёвлии", деган энтирофи Зулфия тимсолигига чигиганди янада боянтири. У ўз шоигидарига танабчалик борборидан, снақж қуонж, биронларининг ютуғидан кунопидиган, ҳисади билмайдиган самимияз бу-губор искончар томфасига менсуб ади.

Зулфия ташаббуси билан "Саидра" журнали саҳифаларида "Қўзлар дафтарида", деган маъксус руҳи очилиб, ўзбекистон миёвчида қизлар мушонорига айланади. Мазкур саҳифада неча-неча ёй истенада соҳибалари ўзлорини наимон ёздилар. Зулфиянинг сўзлари билан антагиц, "шерлар асарларни ўзини гуди ўрганинг умраки ўзини ўзмайди. Дастанд у фикст, кузатни, ҳали фикор айланынг дассан дассан ётди, дали дассан ўтиларига фикр. Шударнинг бора турнирда ётди бўртади, бўлажак нафоли юзига келинурече кутияни айланади. Ва, нафоли, экин этид, жинадек иссиқ нам, ишқи даво текка, гриб бон кутириб, ишқи ўзимни бомбад обобади". Ҳаджонтадан кам, шонира ёй иштедорларига "иссиқ нам", "исиқ хизо" бўлиб тасъир кўрсатди за "Устоз — шоигиди" айлананапарига аман қўлиб, ўз икоди мактабини тради.

Жамиятда, ижтимоий мөнгидига, ижодида фоқият олии борчентан аёл учун фарзанд тарбияси ҳамда оила мустаҳкамлигини таъминлаш ишни Ѿисса кўнглини тифорини талаб килиди, деб ўзбекларни Зулфин. Шонравнинг "Баг'отмаки ўз белаларимизни тарбияланав — баг'отмаки фарзанди бурчаласи. Баг'от уларни мегашинада, мустаҳкам ирдидан, она Волнига содиб; фарзанди кўнгли тарбияланавни керак! Шунинг учун ҳам баг'от ўзбекониа милий қадрингачлар, урфадарларни ҳурмат келгиз, ардозлаган. Ўзинг саҳнада ишсизда суратга олганган "Ўзбек атласи" рангли ҳуқъатли фильмидан калининг севимли милими мотоси, унинг пайдо бўлиши ҳаджиди ва көвзалир шундайдай чоройли ривоят гаранди байн қўнинади, то-мозабин ўз-йаъдан атласнинг ранг бараган ва ёрон бўёлларидан она табигат гўзалиларни жисопсеми мулласам этганинни хис қўла олади.

Зулфия даравини фоқат жамоат арбоби ҳам эди. Қўйлаб дарават мукофотлари соғирларни, дегунга, жаккаро тинчни учун кунаш ҳамиди адабий ҳаракатларини иштироғланган. 1956 йили Деҳонда ўзлариган Осиё ва Африка ёзувчиларининг ҳалқаро ажноманини наимон ёздилар. Зулфиянинг сўзлари билан антагиц, "шерлар асарларни ўзини ўзмайди. Дастанд у фикст, кузатни, ҳали фикор айланынг дассан дассан ётди, дали дассан ўтиларига фикр. Шударнинг бора турнирда ётди, бўртади, бўлажак нафоли юзига келинурече кутияни айланади. Ва, нафоли, экин этид, жинадек иссиқ нам, ишқи даво текка, гриб бон кутириб, ишқи ўзимни бомбад обобади". Ҳаджонтадан кам, шонира ёй иштедорларига "иссиқ нам", "исиқ хизо" бўлиб тасъир кўрсатди за "Устоз — шоигиди" айлананапарига аман қўлиб, ўз икоди мактабини тради.

Шонира ўз хўрзига барча аёл орзу қиладиган суннотни ёр, вафодор умр йўлдоши, фарзанд тарбиясига мисъул она, "Устоз — шоигиди" анынзариги ишвом этарган мураббий, нағирилариги тўри йўлга етаслаган мозрибат бўйи, жамият ҳайтида алоқида ўрнин атласнаган йиррик жамоат арбоби тимсолидан ҳалқ, хотирасидан адабий саҳнади.

Ўзбек аёли тимсолиги айланган Зулфиянинг ворасаси бу-гунни кўнгли ўйнитти, икоди юлойбетан, жамиятда фоқат буларини юзидан иштироғланган. Шонравнинг ҳамидига Даллат мухоржиниң тасис этишини, Жиззах шаҳбони ҳамидига икоди мактабининг очилиши шонравга иш бу хурмат-этириром иғодиди хисобланади.

Нодира МУСТАФОЕВА,
Ўзбекистон Республикаси
Фондидор оқодимини
бўлим разбори, торих фондори
доктори.